

MALAX KYRKA

Stenfoten till Malax sockens tredje kyrka lades år 1828 på en solid och synlig plats på Mattlarsbacken på södra sidan av ån. De två föregångarna, byggda 1602 och 1659, fanns på åns norra låglänta sida, platsen är utmärkt i Kyrkskvären mittemot prästgården. Från 7 april till 25 juli år 1829 gjorde bönder och torpare dagsverksarbete med att timra upp och taklägga kyrkan, som är byggd i empirstil som ett likarmat grekiskt kors.

Malax sockens gamla sigill, ca 1723-1869.

Välkommen till Malax kyrka

Arkitekt Charles Bassi hade gjort ritningen och kyrkobyggmästaren Heikki Kuorikoski från Kaustby ledde arbetet. Den första gudstjänsten hölls den 19 juli och officiell invigning förrättades den 30 augusti 1829.

Kyrkan präglas av empirens enkelhet och klarhet. Kyrkorummet är målat i ljusa färger. Sexton stora fönster släpper in dagsljuset. Golvplankorna är troligtvis ursprungliga. Väggarna var på 1830-talet vitlimmade. På 1890-talet täcktes de av enkel stående panel. I senare renoveringar har nedre delen av panelen bevarats medan väggarna i övrigt är täckta

med målad fiberväv. Mellantaket är lagt av spontade bräder och valven är avrundade. Kupolen i mellantaket finns inte i byggnadsritningen, den är ett prov på byggmästare Kuorikoskis yrkesskicklighet. Läktarna i tvärkorset fanns inte på Bassis ritning, men byggdes förmodligen på Kuorikoskis förslag. De tunga bänkarna lyftes bort på 1970-talet. Södra läktaren är inredd för undervisning.

Kyrksalen är 9 meter hög från golv till kupol. Från huvudingången till altarväggen är det 33 meter och likaså från norra till i södra ingången.

Kyrkbacken höjer sig 21 meter över havsnivån. Klockstapeln är 34,7 meter hög från stenfoten till toppen på korset. (Foto Malax museiförenings bildarkiv.)

1. Altartavlan och koret

Altartavlan med motivet ”Kristi himmelsfärd” är målad av Alexandra Frosterus-Såltin år 1881. Ramen, pelarna med urnor, lagerkvistarna, det allseende ögat ovanför altartavlan och altarskranket är troligen tillverkade av snickarmästaren Fredrik Emanuel Johansson Schultz från Solf. Nämndeman Mårten Lassus från Oravais var den första som utförde målnings- och förgyllningsarbeten i kyrkan.

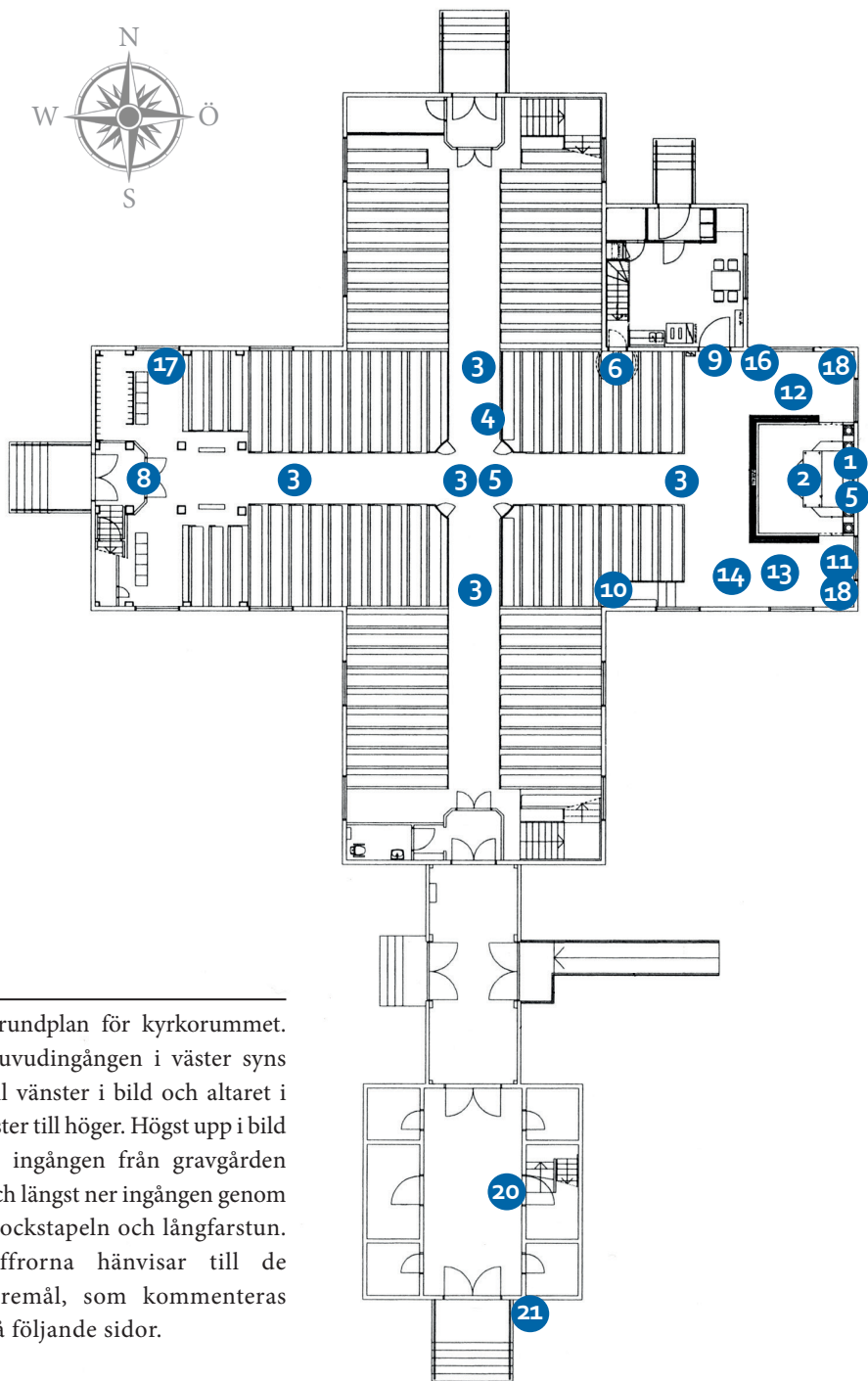
2. Antependiet, mässhakar och stolor

I samband med kyrkorenoeringen år 2010 beställdes nya kyrkotextilier. Textilkonstnär Kaarina Heikinheimo planerade och hantverkare Marjaliisa Kaarniaho vävde i kamgarn av ylle och broderade med ull-silkegarn antependier, mässhakar och stolor. Textiliernas naturnära färger anpassades till kyrkorummets färgsättning.

Altare och präst i julannandags och pingstdags skrud.

Grundplan för kyrkorummet. Huvudingången i väster syns till vänster i bild och altaret i öster till höger. Högst upp i bild är ingången från gravgården och längst ner ingången genom klockstapeln och långfarstun. Siffrorna hänvisar till de föremål, som kommenteras på följande sidor.

3. Ljuskronorna

I huvudgången finns tre ljuskronor. Den mittersta är äldst, gjuten av Matts Svedberg d.ä. år 1835. Anders Johan Hagman tillverkade de två andra kronorna år 1855. Från förra kyrkan kommer de två mindre ljuskronorna i tvärskeppet, gjutna i Stockholm år 1750. I ljuskronorna kan 122 ljus tändas. Också tre av fyra lampetter i tvärskeppet kommer från förra kyrkan. Före elektrifieringen fanns det 71 ljushållare av bleckplåt på väggarna.

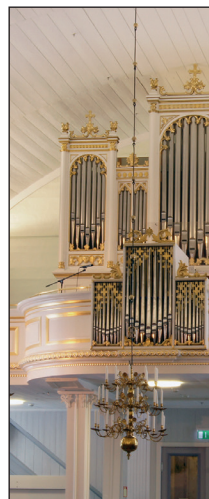
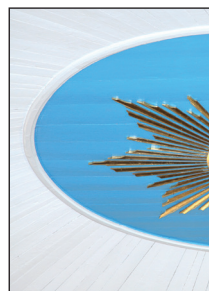

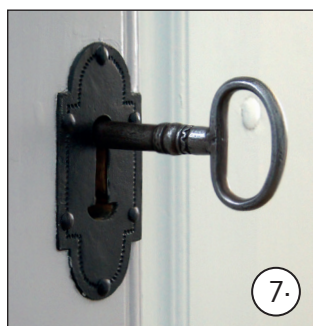
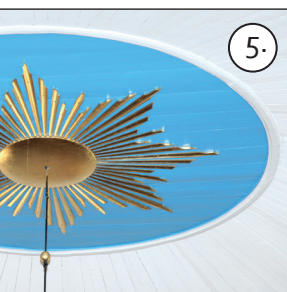
4. Ljusbloben och penningkistan

Globen för minnesljusen gjordes av Helge Eklund. Offerkistan är från år 1838.

5. Gudssolen eller Betlehemsstjärnan och Treenighetsögat

Betlehemsstjärnan ledde de vice män som sökte den nyfödda konungen, Jesus. Som Gudssolen symboliserar den också att Gud är allsmäktig. Stjärnan finns i takkupolens mitt, ovanför dörren till predikstolen och i den sjuarmade ljusstaken i koret. Ovanför altartavlan finns reliefen med treenighetsögat, Guds allseende öga. Samma relief återfinns på kyrkans yttre fasad på alla fyra gavlarna.

6. Predikstolen och läktarbröstvärnen

Också predikstolen är troligen snidad av Fredrik Schultz. Ljusstakarna donerades av gelbgjutaren Matts Svedberg d.ä. Mårten Lassus målade och förgyllde utsirningarna på predikstolen och läktarbröstvärnen.

7. Smidesdetaljer

Sockensmeden Matts Svevar smidde alla ursprungliga järndelar i kyrkan: spikar, gångjärn, nycklar, beslag, krokar och handtag.

8. Orgelläktaren

Orgelläktaren byggdes för Jens Alexander Zachariassens kyrkorgel, som togs i bruk den 21 maj 1876. Jacob Mårtensson Lassus utförde förgyllningsarbetet på orgelläktaren. Zachariassens orgelfasad bevarades när Hans Heinrich år 1969 byggde en ny orgel med 22 stämmor och ryggpositiv i läktarskranket. Heinrich smäckade ryggpositivets fasad mot kyrksalen år 2000.

9. Krucifixet

Ända till 1881 hängde ett träkrucifix ovanför altaret, och det är antagligen samma krucifix, som nu finns ovanför dörren till sakristian. Konservatorerna Raimo och Ritva Alakärppä anser att krucifixet är senmedeltida från sent 1400- eller tidigt 1500-tal. Det kan ha hämtats från Tyskland eller Estland, men det fanns också skickliga hantverkare i Finland. Paret Alakärppä restaurerade krucifixet åren 2010-2011 och fick fram den ursprungliga färgsättningen som gömmts under tre lager tjock målfärg. Man kunde också konstatera att krucifixet har skadats och lappats flera gånger. Det har troligen också prytt församlingens två första kyrkor.

10. Siffertavlorna

Sannolikt har Fredrik Schultz också gjort de två psalmnummertavlorna med snidade ramar, den ena i klockarbänken och den andra på norra läktaren. Den enklare tavlan i koret är tillverkad i början av 1900-talet och stod tidigare på orgelläktaren.

11. Sjuarmade ljusstaken

Sockenstämman beställde den sjuarmade ljusstaken i mässing av gelbgjutaren Anders Johan Hagman år 1861.

12. Processionskors

Processionskorsen tillverkades år 2010 i samband med senaste renoveringen och har samma utformning som altarbordets hörn.

13. Dopbordet och dopfunten

Dopbordet från år 1748 har restaurerats av Raimo och Ritva Alakärppä och återfått sina ursprungliga färger. Dopfunten av tenn i barockstil kan vara äldre än bordet.

14. Dopträdet

Dopträdet är en symbol för församlingen och hela kristenheten. Ett hjärta med dopbarnets namn och dopdag hängs upp som tecken på att barnet har tagits in i gemenskapen. Dopträdet är tillverkat av Lovi Oy och invigdes 2017 i kyrkan.

15. Vindflöjeln och Kyrktuppen

Vindflöjeln visade vindriktningen redan år 1704 på församlingens förra kyrka. Kyrktuppen med sin stukade stjärtfjäder vänder sig mot vinden – mot "ondskans makter". Kyrktuppen symboliserar vaksamhet och vikten av att församlingens medlemmar håller fast vid tron.

16. Kollektståvarna

Kollektståvarna används för att ge menigheten möjlighet att understöda församlingens verksamhet och bidra till välgörenhet.

17. Lyran

Lyran på orgelläktarens norra vägg är snidad av Matts Mattsson Baddar för att pryda bröstvärnet på orgelläktaren. Efter orgelombyggnaden flyttades den till bönehuset och senare till församlingshemmet. Vid den senaste kyrkorenoveringen år 2010 återfördes lyran till orgelläktaren.

18.

18. Sorgstaverna

Sorgstaverna donerades år 1869 av kyrkoherden Aspelins änka efter makens begravning. Sorgstav kallas också häroldsstav och stavbärarna gick främst i begravningståget.

19. Vigselryan

Vigselryan är en gåva av Malax Marthaföreningar till Malax kyrka år 1969. Astrid Helenelund har planerat ryan med invävda bilder som troligen symboliserar människans livslinje. Den vävdes som terapiarbete vid Roparnäs sjukhus.

20. Förra kyrkans läktarbröstvärn

Församlingens förra kyrka byggd 1659, försågs med läktare år 1689. Kyrkoherden Thomas Arenius lät målarlärningen Anders Jöransson måla bilder av Kristus och lärjungarna på bröstvärnet. Det kan numera ses på väggen i klockstapeln.

20.

Utanför kyrkan kan man beundra bl.a. lanterninen med sin vackert välvda kupol, väggarnas pilastrar, dekorationen uppe vid takbandet och den triangelformade reliefen Guds öga i kyrkans fyra gavlar. Kyrkan är åter målad i den ursprungliga ockragula färgen med vita pilastrar, fönsterbrädor och dörrposter. Under några årtionden fram till mitten av 1970-talet var fasaden vit eller grå och vit.

Klockstapeln byggdes år 1832. En lång farstu förenar den med kyrkan. På långfarstuns östra sida leder en rullstolsramp upp till ingången.

Spåntaket förnyades i slutet av 1800-talet men ersattes på 1930-talet med rödbruna takplattor. Taket blev alltför tungt i förhållande till väggarna med de många fönstren. Då man 1975-76 bytte takmaterial till svart plåt, lättade tyngden mot konstruktionen.

I klockstapeln hänger två kyrkklockor. Lillklockan, 176 kg, köptes från Stockholm år 1723. Storklockan, 193 kg, hämtades från Stockholm år 1745 och göts om år 1817. Klockringningen

automatiserades år 1978. Den förnyades år 2013 för att möjliggöra ringning på distans.

GLORIA IN EXCELSIS DEO

*GUD GIF FRID I TINO LANDE,
FRIDERICUS : REX SVECIAE,
MALAX UTPLUNDRADE FÖR:
SAMLING MED EGEN OMKOSTNAD
UTI PASTOR AND: GEDDAS TID*

En del av text på Lillklockan

På kyrkans östra och norra sida finns kyrkogården. Monumentet vid krigargravarna kombinerar minnesmärken från 1918 och 1939-1944. Vid trappan ner till Hoppets begravningsplats finns konstnären Thea Helenelunds bronsstaty.

Till höger om porten till klockstapeln tigger fattiggubben medel till de fattiga. Nuvarande fattiggubbe snidades år 1990 av Torsten Lundmark. Den är en exakt kopia av Anders Stens gubbe från år 1870, som nu som värdefullt museiföremål får vila i klockstapeln.

Lillklockan, som tillsammans med storklockan kallar till gudstjänst från klockstapeln.

Redan under 1800-talet utfördes nödvändiga renoveringar. Mot slutet av seklet byggde man trossbotten under kyrkan och golvet tätades. I början på 1950-talet ledde Edward Köping renoveringsarbetet, då grunden förstärktes och de 117 original-kyrkbänkarna ersattes med 100 nya bänkar tillverkade av Malax Snickeri. Kyrkan elektrifierades i början av 1960-talet. Vid renoveringen 1975-1976 förnyades förgyllningarna i kyrkan av Alfons Astrén och Nils Nygren.

År 1979 installerades högtalaranläggning och år 1981 följde ljudöverföring till åldringshemmen. En T-slinga för hörselhandikappade lades ut år 1984. Efter många förhandlingar med museiverket kunde en toalett byggas vid södra ingången år 2000.

Åren 2009-2010 gjordes en omfattande renovering av kyrkan under ledning av byggnadsingenjör Christer Öhman. Nedan listade arbeten gjordes:

Exteriör: Plåttak, väggar, fönster och dörrar målades.

Interiör: Tak, väggar och golv målades liksom fönstren, som försågs med gångjärn och tätningslister.

Funktionella förändringar: Altarets trappsteg togs bort. Det nya altarbordet flyttades fram. Täckskivan på altarskranket avlägsnades

Altaret före renoveringen 2009-2010.

Altaret efter renoveringen 2009-2010.

och skranket kan nu öppnas rakt framför altaret. Altarbordet, sarkalksborden och processionskorset tillverkades av snickare Andreas Kronholm och målades av Åke Beijar. Vid huvudingången togs några bänkar bort för ett kyrktorg med klädhyllor och psalmbokshyllor.

Konserveringsarbeten: Altartavlan, dopfuntsbordet, krucifixet och lyran restaurerades.

Inredning: I sakristian grupperades inredningen i en sakral del och en servicedel. Förvaringsutrymmen för kyrkotextilier, kollekthåvar och städtillbehör skapades. Diskbänk, vin- och blomkyl monterades. Inredningen på orgelläktaren kompletterades. Förvaringsbox för vigselryan tillverkades.

Brandsäkerhet: Vindsutrymmen sektionerades, automatisk sprinkleranordning och brandalarm installerades och brandsläckare och släckningsutrustning kompletterades. Elkablar förnyades och hela elsystemet uppdaterades.

Inbrottssäkerhet: Inbrottsalarm, bandande kameraövervakning och nattbelysning installerades.

Arbetsarskydd: Ljuskronorna försågs med hissanordning. Läktarnas bröstvärn höjdes med mässingsräcken.

Handikappanpassande åtgärder vidtogs. På utsidan monterades vägg- och takstegar samt gångbryggor.

Övrigt: Belysningen förnyades.

Värmesystemet uppdaterades.

Bänkvärme installerades i främre korsarmen. Ljudanläggningen

kompletterades. Internt kamerasytem

(sakristia-orgelläktare-vaktmästare)

installerades. Vatten- och avlopps-

system kompletterades. Takventilation

och värmekablar i takgirar och rännor

installerades. Från år 2014 värms

kyrkan upp med fjärrvärme.

Malax sockens andra kyrka var enligt ett besiktningsprotokoll byggd efter det gamla byggnads-sättet och såg förmodligen ut ungefär som teckningen här ovanför visar. Om du aktiverar QR-koden finner du fler uppgifter om socknens tidigare kyrkor.

